EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 12.7.2022.
COM(2022) 333 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par dalībvalstu "saistībām par uzticamu statistiku", ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 11. marta Regulu (EK) Nr. 223/2009

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par dalībvalstu "saistībām par uzticamu statistiku", ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 11. marta Regulu (EK) Nr. 223/2009

1. IEVADS

1.1. Regula (EK) Nr. 223/2009 par Eiropas statistiku

Šis ir trešais ziņojums, ko Komisija sagatavojusi saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 223/2009 par Eiropas statistiku[1] un īpaši tās 11. panta 4. punktu, kurā ir noteikts šādi:

"Komisija veic dalībvalstu saistību regulāru uzraudzību, pamatojoties uz dalībvalstu iesūtītajiem gada pārskatiem, un šīs saistības tiek vajadzības gadījumā atjauninātas.

(..)

Komisija par publicētajām saistībām un attiecīgā gadījumā par progresa ziņojumiem informē Eiropas Parlamentu un Padomi līdz 2018. gada 9. jūnijam un pēc tam reizi divos gados."

Pirmais ziņojums tika publicēts 2018. gadā[2], bet otrais — 2020. gadā[3].

1.2. Saistības par uzticamu statistiku

Koncepcija "saistības par uzticamu statistiku" ("saistības") tika ieviesta, lai uzlabotu statistikas kvalitātes sistēmu. Tā pirmo reizi tika aprakstīta Komisijas 2011. gada paziņojumā[4]. Koncepcija ir veids, kādā panākt, ka valstu valdības uzņemas atbildību par Eiropas Statistikas prakses kodeksa ("kodekss") ievērošanas līmeni valstī[5].

Kodekss nosaka standartu Eiropas statistikas izstrādei, sagatavošanai un izplatīšanai. Tā pamatā ir 16 principi, kuri attiecas uz institucionālo vidi, statistikas sagatavošanas procesiem un statistikas rezultātiem. Tā mērķis ir nodrošināt, ka Eiropas statistika ir ne vien atbilstoša, savlaicīga un precīza, bet arī atbilst profesionālās neatkarības, neitralitātes un objektivitātes principiem. Saistības nodrošina iepriekš trūkstošo saiti starp kodeksu un dalībvalstu valdībām.

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 223/2009 11. panta 3. punktu saistības ir instruments, ar kuru "cenšas sasniegt mērķi nodrošināt sabiedrības uzticēšanos Eiropas statistikai un panākt progresu Prakses kodeksā ietverto statistikas jomā piemērojamo principu īstenošanā" un kurš ir jāpieņem gan dalībvalstīm, gan Komisijai.

Grozošās Regulas (ES) 2015/759[6] 17. apsvērumā arī ir norādīts, ka saistībās "būtu jāiekļauj konkrēti pasākumi, ko minētās dalībvalsts valdība veiks, lai uzlabotu vai ievērotu Prakses kodeksa īstenošanas nosacījumus".

---

1 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 223/2009 (2009. gada 11. marts) par Eiropas statistiku un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK, *Euratom*) Nr. 1101/2008 par tādas statistikas informācijas nosūtīšanu Eiropas Kopienu Statistikas birojam, uz kuru attiecas konfidencialitāte, Padomes Regulu (EK) Nr. 322/97 par Kopienas statistiku un Padomes Lēmumu 89/382/EEK, Euratom, ar ko nodibina Eiropas Kopienu Statistikas programmu komiteju (OV L 87, 31.3.2009., 164. lpp.).

2 COM(2018) 516 final: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1574866259293&uri=CELEX:52018DC0516

3 COM(2020), 278 final: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/ALL/?uri=CELEX:52020DC0278

4 COM(2011) 211.

5 Eiropas Statistikas prakses kodekss — pārskatīts 2017. gada izdevums

6 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/759 (2015. gada 29. aprīlis), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 223/2009 par Eiropas statistiku (OV L 123,19.5.2015., 90. lpp.).

1.3. Eiropas Statistikas sistēmas (ESS) salīdzinošā izvērtēšana

Eurostat un visu dalībvalstu un EBTA valstu statistikas iestādes nolūkā sagatavot Eiropas statistiku veido partnerību, ko sauc par Eiropas Statistikas sistēmu (ESS). Lai garantētu statistikas kvalitāti, ESS dalībnieki izveidoja kopēju kvalitātes sistēmu, kuras stūrakmens bija minētais kodekss. Papildus saistībām svarīgs instruments kopējās kvalitātes sistēmas īstenošanas un tādējādi arī Eiropas statistikas kvalitātes nodrošināšanai ir ESS salīdzinošā izvērtēšana, ko periodiski veic nolūkā novērtēt locekļu atbilstību kodeksam.

ESS salīdzinošā izvērtēšana tiek veikta regulāri un ietver pašnovērtējumus, valstu apmeklējumus un salīdzinošās izvērtēšanas ziņojumu par katru izvērtēto valsti ar ieteikumiem par uzlabojumiem, saistībā ar kuriem *Eurostat* pēc tam veic uzlabošanas pasākumus un to ikgadējo uzraudzību. Divas iepriekšējās salīdzinošās izvērtēšanas kārtas tika veiktas laikā no 2006. līdz 2008. gadam un no 2013. līdz 2015. gadam. Pašreizējā trešā kārta ilgst no 2021. līdz 2023. gadam.

2. PĀRSKATS PAR SAISTĪBĀM ATTIECĪBĀ UZ STATISTIKAS UZTICAMĪBU UN VALSTU ZIŅOJUMIEM

2.1. Vispārīgi noteikumi

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 223/2009 11. pantu dalībvalstīm ir jāizveido un jāpublicē saistības vai vismaz jānosūta Komisijai un jāpublicē progresa ziņojums par kodeksa īstenošanu un to, kas paveikts saistību izveidē.

Komisija veic šo saistību regulāru uzraudzību, pamatojoties uz dalībvalstu iesūtītajiem gada pārskatiem.

2.2. Saistību forma

Regulā (EK) Nr. 223/2009 nav paredzēti noteikumi par saistību formu. Tomēr saistībās ir jāiekļauj konkrētas politiskas apņemšanās un tās ir jāiesniedz un jāizstrādā tā, lai nodrošinātu piemērotus apstākļus augstas kvalitātes statistikas sagatavošanai.

Dalībvalstis, kas uzskata, ka konkrētas viņu attiecīgo tiesību aktu daļas veido saistības, parasti atsaucas uz konkrētām tiesību normām, kas ir būtiskas kodeksa īstenošanas nosacījumu uzlabošanai vai uzturēšanai, un ziņo par jaunākajām norisēm. Dalībvalstis, kas ir izveidojušas atsevišķas saistības, par tām paziņo Komisijai un publisko tās.

Turpmāk 2.2.1. iedaļā ir sniegts pārskats par esošajām saistībām, attiecībā uz kurām 2020. un 2021. gadā tika ziņots par būtiskām norisēm.

2.2.1. Valstu tiesību akti, kas ir uzskatāmi par saistībām

Horvātija. Jaunais Oficiālās statistikas likums stājās spēkā 2020. gada martā[7]. Tas sniedz Horvātijas Statistikas birojam profesionālo neatkarību un atbalstu, kas tam vajadzīgs, lai saglabātu un uzlabotu kodeksa īstenošanas nosacījumus.

Tika uzlaboti noteikumi par ģenerāldirektora iecelšanu un atbrīvošanu no amata, izstrādāti noteikumi par sadarbību un koordināciju statistikas sistēmā un izveidota jauna finansējuma bāze. Tika ziņots par ievērojamu progresu plānoto atsevišķo saistību sagatavošanā.

[7] Oficiālais Vēstnesis Nr. 25/20.

Čehija. Saistības tika publicētas 2018. gada 28. februārī[8]. Valdība 2020. un 2021. gadā turpināja pilnībā ievērot Čehijas Statistikas biroja profesionālās neatkarības principu, kas savukārt aktīvi veicināja profesionālās neatkarības principus un rīkojās saskaņā ar tiem.

Dānija. 2020. un 2021. gadā valsts statistiķis, pamatojoties uz kodeksu, sagatavoja jaunas obligātas kvalitātes pamatnostādnes, kas ietver uzraudzību un ziņošanu valdībai un veido pamatu valsts izpildes procedūrai.

Somija. Attiecīgais valsts statistikas likums tiek pārskatīts un 2022. gadā tiks iesniegts parlamentam.

Francija. Sekmīgi pavirzījās uz priekšu process, lai juridiski nostiprinātu statistikas profesionālo neatkarību. Kultūras ministrija jau ir attiecīgi grozījusi dekrētu. Attiecībā uz resursu pietiekamību tika parakstīts daudzgadu līgums, kas apliecināja, ka mērķi tiks sasniegti un iekšējā pārvaldība tiks uzlabota. ESS salīdzinošās izvērtēšanas apmeklējums jau notika 2021. gadā.[9]

Itālija. ESS salīdzinošās izvērtēšanas apmeklējums notiks 2022. gada beigās. 2020. un 2021. gadā tika atjaunināta statistikas iestādes kvalitātes politika, kvalitātes komitejas sastāvs tika atjaunots un tika apstiprināts Itālijas Statistikas prakses kodeksa otrais izdevums. Turpinājās centieni sagatavot "patstāvīgas" saistības.

Nīderlande. 2020. un 2021. gadā tika veikti daudzi pasākumi, lai uzlabotu atbilstību kodeksam. Piemēram, 2020. gadā Nīderlandes Centrālais statistikas birojs nāca klajā ar jaunu cilvēkresursu stratēģiju 2020.–2025. gadam un ieguva vairākus *ISO* sertifikātus.

Spānija. Saistības tiek īstenotas 2021.–2024. gada Valsts statistikas plāna un turpmāko gada programmu ietvaros. Īpašā tīmekļa vietnē, ko uztur valsts statistikas iestāde, ir iekļauts sabiedrībai paredzēts kopsavilkums par saistībām, kurā ir saites uz visiem daudzgadu plāniem un gada programmām kopš 2016. gada[10].

Slovākija. Saistības veido Likums par valsts statistiku[11]. 2021. gadā tas tika grozīts, lai precizētu, ka tas veido saistības, un īstenotu kodeksa principus.

Citas dalībvalstis, kuras uzskata, ka saistības veido valsts tiesību akti un kuras pēdējos divos gados nav ziņojušas par būtiskām izmaiņām, ir šādas: **Austrija, Vācija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Ungārija, Polija un Portugāle**.

2.2.2. Atsevišķas saistības

Bulgārija.

Vienīgās jaunās atsevišķās saistības kopš pēdējā ziņojuma Bulgārijas valdība pieņēma 2021. gada decembrī[12]. Valdība ir paziņojusi, ka valsts statistikas sistēma atbilst kodeksa principiem, garantē oficiālās statistikas neatkarību un pauž valdības apņemšanos nodrošināt valsts statistikas iestādes sagatavoto statistikas datu kvalitāti, kas palielinās Bulgārijas statistikas ticamību.

---

8 https://www.czso.cz/csu/czso/commitment-on-confidence-in-statistics-in-the-czech-republic

9 Dokuments pieejams: europa.eu

10 *INE - MetodologiaYEstandares - Initiatives of promotion and application of the European statistics Code of Practice*

11 Likums Nr. 540/2001.

12 https://nsi.bg/en/content/19201/basic-page/commitment-confidence-statistics

Atsevišķās saistības, kas aprakstītas iepriekšējos ziņojumos.

Grieķija. Saistības[13] tika parakstītas 2012. gadā.

Zviedrija. Saistības[14] tika izklāstītas Likumā par valdības budžetu 2017. gadam.

Slovēnija. Valdība saistības[15] pieņēma 2017. gadā.

Īrija. Valdība saistības[16] pieņēma 2017. gadā.

Beļģija. Saistības[17] tika publicētas 2017. gadā.

Rumānija. Valdība saistības[18] pieņēma 2017. gadā. Rumānija ziņoja, ka 2020. un 2021. gadā tā veica turpmākus pasākumus, lai nodrošinātu statistikas iestādes neatkarību, piešķīra pienācīgus resursus un ieviesa jaunu politiku un metodiku digitalizācijas, datu aizsardzības un administratīvo datu labākas izmantošanas jomā.

Malta. Saistības[19] tika parakstītas 2018. gadā.

Kipra. Saistības tika parakstītas 2018. gadā un publicētas[20] kopā ar sabiedrībai paredzētu kopsavilkumu. Kipra ziņoja, ka pēc Valsts statistikas likuma pārskatīšanas 2021. gadā ir plānota saistību pārskatīšana.

EEZ, EBTA un kandidātvalstis.

Arī Islande, kas piedalās EES kā Eiropas Ekonomikas zonas valsts, ir izveidojusi atsevišķas saistības[21]. Šveice, kas piedalās ESS uz divpusēja nolīguma pamata, sniedza padziļinātu ziņojumu par valsts pasākumiem, kas garantē atbilstību kodeksam. Pašlaik tiek arī precizēts, kā varētu veidot oficiālas saistības. Trīs Rietumbalkānu valstis oficiāli pieņēma saistības: Albānija 2017. gadā, Melnkalne 2018. gadā un Ziemeļmaķedonija 2018. gadā.

3. SECINĀJUMI

Saistību izveidei nepārprotami ir bijusi vēlamā ietekme, proti, panākt dalībvalstu valdību apņemšanos ievērot kodeksu, un tā rezultātā ir palielinājusies sabiedrības uzticēšanās

---

13 https://www.statistics.gr/documents/20181/c5b9264e-815e-4f74-9955-467d14cad474 (dokuments pieejams tikai angļu valodā).

14 https://www.scb.se/contentassets/bbe78b2a144143c7955b165f76fb4d52/regeringens-atagande-om-att-skapa-fortroende-for-statistiken.pdf un https://www.scb.se/om-scb/samordning-av-europeisk-statistik-i-sverige/regeringens-atagande-om-att-skapa-fortroende-for-statistiken/ (dokuments pieejams tikai zviedru valodā).
Sk. arī 28. un 29. lpp. publikācijā *Official Statistics of Sweden– Annual report 2017* http://www.scb.se/contentassets/fd60f41a3abc4d2c8a791e425357ba5b/ov9999_2017a01_br_x43br1802.pdf **(**Saistību apraksts pieejams angļu valodā)**).**

15 https://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/6458 (dokuments pieejams tikai angļu un slovēņu valodā).

16 https://www.cso.ie/en/media/csoie/aboutus/documents/CoCS.pdf (dokuments pieejams tikai angļu valodā).

17 https://statbel.fgov.be/en/about-statbel/quality/commitment-confidence (dokuments pieejams tikai angļu, franču, vācu un holandiešu valodā).

18 https://insse.ro/cms/files/eurostat/angajament_de_sprijinirea_credibilitatii_statisticii_oficiale_nationale.pdf (dokuments pieejams tikai rumāņu valodā).

19 https://nso.gov.mt/en/nso/Pages/Commitment-on-Confidence.aspx un https://msa.gov.mt/en/public_information/Pages/Commitment-on-Confidence.aspx (dokuments pieejams tikai angļu valodā).

20 Saistības par uzticamu statistiku (cystat.gov.cy)

21 https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=de627e49-2146-45cb-b1eb-969072b8deac

oficiālajai statistikai visā ES, kā arī Eiropas Ekonomikas zonā un kaimiņvalstīs. Valdības ir ievērojami uzlabojušas savus tiesību aktus statistikas jomā un ir publiski uzņēmušās saistības garantēt kodeksa principu ievērošanu.

Arvien lielāks skaits valstu ir izveidojušas atsevišķas saistības vai pašlaik to dara, lai gan vairākums joprojām uzskata, ka saistības ir ietvertas to statistikas tiesību aktos. Ir skaidrs, ka sagatavošanās procesam ir vajadzīgs laiks, jo īpaši tādēļ, ka ir vajadzīgs politisks lēmums.

Pašlaik notiekošā ESS salīdzinošās izvērtēšanas trešā kārta, kas jāveic līdz 2023. gadam, ir vissvarīgākā darbība, ar kuru tiek atbalstīta atbilstība kodeksam un demonstrēta Eiropas statistikas augstā kvalitāte, kā arī apzināti turpmāki uzlabojumi. ESS salīdzinošās izvērtēšanas mehānismu var uzskatīt par vēl vienu pīlāru, ar kuru tiek atbalstītas saistības, jo tā ietvaros periodiski tiek izvērtēta valstu statistikas iestāžu apņemšanās ievērot kodeksu. Ņemot vērā ciešo saikni starp abiem procesiem, ir sagaidāms, ka no pašreizējās salīdzinošās izvērtēšanas kārtas izrietēs saistību izmaiņas un, visticamāk, ar tām saistīta ziņošana.

Kopumā ir skaidrs, ka valdībām un valstu statistikas iestādēm visā ES ir liela izpratne par to, cik svarīgi ir nodrošināt sabiedrības uzticēšanos Eiropas statistikai, nodrošinot labāku atbilstību kodeksa principiem. Ir arī skaidrs, ka kodeksa īstenošanas nosacījumi tiek pastāvīgi uzlaboti.